

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 31 hallituksen esityksestä työntekijän yksilöllistä työaikaa koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunta on 17 päivänä marraskuuta 1987 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 166 työntekijän yksilöllistä työaikaa koskevaksi lainsäädännöksi.

Sosiaalivaliokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 8 päivänä joulukuuta 1987 sosiaalivaliokuntaan lähettämän ed. Löyttyjärven ym. lakialoitteen n:o 143 työntekijän yksilöllisen työajan toteuttamista tarkoittaviksi laeiksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuul-tavina hallitusneuvos Esa Lonka sosiaali- ja terveysministeriöstä, toimistopäällikkö Sirpa Kaitto-la työsuojeluhallituksesta, sihteeri Riitta Nordberg työneuvostosta, vastaava lakimies Kirsti Palanko-Laaka ja tutkimussihteeri Kaija Kallinen Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, lain-opillinen asiamies Hannu Rautiainen Suomen Työnantajain Keskusliitosta, oikeustieteen lisen-siaatti Martti Virtanen Liiketyönantajain Keskus-liitosta, sosiaaliasiainsihteeri Kai Libäck Akavas-ta, lakimies Raila Kangasperko Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitosta, neuvottelu-päällikkö Martti Reuna Suomen Teknisten Toi-mihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta, johtaja Paavo J. Paavola ja osastopäällikkö Eila Uotila kunnalli-sesta työmarkkinälaitoksesta, toimitsija Ulla Wes-terlund Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhalti-jain Liitosta, palkkasihteeri Leila Pärssinen Ter-veydenhuoltoalan ammattiliitosta, toimitsija Kari Korpela Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Li-i-tosta, jaostopäällikkö Pertti Meronen Suomen Teollisuustoimihenkilöiden Liitosta, sosiaalisih-teeri Osmo Mäkinen Liikealan Ammattiliitosta, toiminnanjohtaja Terttu Akselin ja ammattiasi-ainsihteeri Ritva Semi Lastentarhanopettajaliitos-ta, sosiaalis sihteeri Mirja Holmberg Tekstiili- ja Vaatetusalan Työntekijäliitosta, lakimies Kaarlo Kekki Suomen Yrittäjien Keskusliitosta, toimin-nanjohtaja Kalle Justander Lastensuojelun Kes-kusliitosta, osastopäällikkö Helge Lundell Saira-laliitosta, henkilöstöpäällikkö Timo Pehkonen Kuopion kaupungin edustajana, toimistopäällik-kö Heta Pajunen ja pääluottamusmies Riitta

Laakso Jorvin sairaalasta, hallintojohtaja Erkki P. Tavi ja työsuojeluvaltuutettu Lauri Jokinen Saari-oisten Tehtaalta sekä työsuohdepuhallikko Pekka Alhava ja pääluottamusmies Pekka Kuparinen Yhtyneet Paperitehtaat Oy:stä.

Hallituksen esitys ja lakialoite

Hallituksen esityksessä ehdotetaan työsuopimus-lakiin otettavaksi säännökset tilapäisestä hoitova-paasta, jolloin alle 10-vuotiaan lapsen äkillisesti sairastuessa työntekijällä olisi oikeus saada enin-tään neljä työpäivää tilapäistä hoitovapaata hoi-don järjestämiseksi tai lapsen hoitamiseksi.

Työsuopimuslakiin otettaisiin myös säännökset osittaisesta hoitovapaasta, jota työntekijä voisi saada alle 4-vuotiaan lapsen hoidon vuoksi sekä peruskoulun aloittavan lapsen hoidon vuoksi en-simmäisen lukukauden aikana. Osittainen hoito-vapaa toteutettaisiin työnantajan ja työntekijän sopimalla tavalla siten, että työaika olisi kuusi tuntia vuorokaudessa ja 30 tuntia viikossa. Työn-antaja voisi kieltäytyä sopimasta osittaisesta hoi-tovapaasta vain merkittävän haitan vuoksi. Työn-tekijällä olisi oikeus palata aikaisempaan tai sii-hen rinnastettavaan työhön osittaisen hoitova-paan päätyttyä.

Työaikalain ja kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisella lievennettäisiin liuku-van työajan käyttöön liittyviä rajoituksia. Työntekijä ja työnantaja voisivat sopia, että työntekijä voi sovituissa rajoissa määrätä työnsä päivittäisen alkamis- ja päättymisajankohdan. Samalla olisi sovittava muista liukuvan työajan käyttöön liitty-vistä asioista. Työntekijä voisi pidentää tai lyhen-tää säännöllistä vuorokautista työaikaansa liu-kuma-ajan määrällä, kuitenkin enintään kahdella tunnilla. Liukuma-ajan enimmäiskertymä saisi olla enintään 20 tuntia ja sen olisi tasoituttava säännöllisen työajan pituiseksi enintään kalente-rivuoden aikana.

Lakialoitteessa n:o 143 ehdotetut säännökset poikkeavat hallituksen esityksestä siten, että tila-päisen hoitovapaan voisi saada alaikäisen lapsen

sairastuessa ja alle kouluikäisen lapsen hoitajan sairastuessa samoin perustein kuin sairaalomaan itse sairaastaan. Osittaista hoitovapaata myönnettäisiin alle 8-vuotiaan lapsen hoidon vuoksi ja peruskoulun aloittavan lapsen hoidon vuoksi ensimmäisen lukukauden ajaksi. Työnantaja olisi suoraan lain nojalla velvollinen maksamaan tilapäisen hoitovapaan ajalta palkkaa samoin perustein kuin työntekijän sairaalomaan ajalta ja osittaisen hoitovapaan ajalta toiselle työssäkäyvistä vanhemmista. Työnantajalle maksettaisiin erikseen säädettävällä tavalla osittaista kotihoidon tukea osittaisen hoitovapaan ajalta. Liukuvan työajan järjestelmään asetettaisiin kellonaikoja koskevia rajoituksia ja ylityön laskemista koskevia säännöksiä.

Valiokunnan kannanotot

Sosiaalivaliokunta pitää hyvänä hallituksen esitykseen sisältyvää pyrkimystä työntekijän elämäntilanteesta lähtevän joustavuuden aikaansaamiseen työaikojen järjestelyssä. Yksilöllisellä työajalla on merkittävä perhepoliittinen vaikutus. Näin ollen sosiaalivaliokunta pitää lakiehdotuksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Yksilöllisten työaikojen järjestelmien toimeenpanossa on samalla pyrittävä siihen, että se ei vaikuta haitallisesti nuorten naisten mahdollisuuksiin sijoittua työelämään, että molemmat vanhemmat käyttävät järjestelmiä, että vaikutukset työllisyyteen ovat myönteisiä, että muiden työntekijöiden työolosuhteet eivät kohtuuttomasti muutu ja että osittaista hoitovapaata käyttävän työntekijän työpanos ei kohtuuttomasti kasva. Järjestelmien toteutuksessa on käytettävissä yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain mukaiset menettelyt ja luottamusmiesjärjestelmä.

Työntekijän lapsen äkillisesti sairastuessa myönnettävän tilapäisen hoitovapaan kehittämisessä tulee tutkia mahdollisuuksia ulottaa säännökset koskemaan myös lapsen hoitajan ja hoitajan lapsen sairastumisen aiheuttamia tarpeita lapsen hoidon järjestämiseen tai lapsen hoitamiseen. Vuosilomaa koskevia säännöksiä tulee myös selvittää siltä osin, tuleeko työssäolopäivien veroksi lukea tilapäinen hoitovapaa.

Tilapäinen hoitovapaa koskee lapsen äkillisestä sairastumisesta johtuvaa hoidon järjestämistä tai hoitoa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vaikeasti ja pitkäaikaisesti sairaiden lasten sairauteen saattaa liittyä sellaisia oireita, jotka ovat äkilliseen sairastumiseen rinnastettavia ja

tästä syystä muodostavat perusteen tilapäisen hoitovapaan käyttämiselle.

Tilapäisen hoitovapaan soveltamisalan laajentaminen koskemaan myös lapsesta aiheutuvaa muuta tilapäistä poissaoloa, kuten neuvolakäyntejä, sairaalaan viemistä sekä yhteistyötä päivähoiton ja koulun kanssa, on myös tutkittava.

Useisiin työ-, virka- ja toimiehtosopimuksiin liittyy nykyisin tilapäisen hoitovapaan ajalta maksettava palkka. Valiokunta toteaa, että tilapäisen hoitovapaan saaminen perustuu lakiin, mikäli ei ole sovittu tätä paremmasta hoitovapaasta. Tilapäisen hoitovapaan ajalta maksettava palkka perustuu puolestaan työ-, virka- tai toimiehtosopimukseen. Lain voimaannpanosäännöksen perusteella saattaa valtakunnallisten työehtosopimusten osalta tilanne olla ylimenokautena toisenlainen.

Valiokunnan mielestä tulee selvittää mahdollisuudet käyttää sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa työntekijän tilapäisen hoitovapaan ajan palkkaukseen siten, että päivärahan suuruus määräytyy työntekijän oman ansion mukaan ja että tilapäisen hoitovapaan yhteydessä karenssia koskevat säännökset poistetaan.

Osittaisen hoitovapaan kehittämisessä tavoitteena tulee olla ikärajan nostaminen neljästä vuodesta ja hoitovapaan laajentaminen koskemaan peruskoulun ensimmäistä lukuvuotta. Muutoinkin perhepoliittiset toimet tulee ulottaa vanhempiinkin lapsiin, kun muun muassa hoitovapaa ja kunnallisen hoitopaikan tai kotihoidon tuen valintaoikeus koskee vain kolmea vuotta nuorempien lasten vanhempia. Hoitovapaan laajentamisen tavoitteena tulee olla myös soveltamisalan laajentaminen koskemaan vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten sekä muiden vastaavien ryhmien hoitamista. Osittainen hoitovapaa on myös pyrittävä ulottamaan niihin työntekijäryhmiin, joihin sitä hallituksen esityksen mukaan ei käytännön syistä vielä voida ulottaa. Työnantajan osittaisesta hoitovapaasta kieltäytymisoikeuden käyttöä on seurattava, koska työntekijältä vaadittavat menettelyt perusteettoman kieltäytymisen johdosta ovat siinä määrin pitkäaikaisia, että käytännössä tarve ja edellytykset hoitovapaan käyttöön ovat poistuneet.

Valiokunta korostaa lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamista koskevan esityksen antamisen merkitystä, jotta työntekijöille osittaisesta hoitovapaasta johtuvan työajan lyhennyksen ansionmenetystä voidaan hyvittää erillisellä hoitokorvauksella. Hallituksen esitys on annettava viimeistään syksyllä 1988.

Osittaisen hoitovapaan käyttämisen edellytyksiä on selvitettävä myös siinä suhteessa, voitaisiinko hoitovapaata myöntää myös työntekijälle, vaikkei hänen työsuhteensa ole vielä kestänyt-kään yhdenjaksoisesti vähintään yhtä vuotta, jotta järjestely voisi koskea myös lasta hoitamasta työelämäänsä tulevia. Selvittävää on myös määrääjäksi otettujen työntekijöiden asema muun muassa eräillä aloilla käytössä olevien toistuvien määräaikaisten työsuhteiden vuoksi.

Esitetyt yksilöllistä työaikaa koskevat järjestelyt on ulotettava myös valtion virkamiehiin ja kuntien viranhaltijoihin erityisesti siltä osin, kuin virkaehtosopimuksilla tai hallinnollisilla päätöksillä ei vastaavia menettelyjä vielä ole toteutettu. Yksilöllistä työaikaa koskevien järjestelyjen johdosta eivät kansalaisille tarjottavat julkiset palvelut ja niiden kehittäminen saa vaarantua. Tästä syystä on julkisiin palveluihin otettava riittävästi sijaistyövoimaa ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin koulutuksen ja virkojen lisäämiseksi. Tämä koskee erityisesti terveydenhuoltoa ja sosiaalitoimintaa.

Osittaisen hoitovapaan tarkoituksena on luoda vanhemmille entistä enemmän mahdollisuuksia hoitaa lastaan ja samalla lyhentää lapsen "työpäivää". Kun osittaisen hoitovapaan käytöstä aiheutuu ansionmenetystä, tulee tätä yhdeltä osaltaan korvata alentamalla päivähoitomaksua niiden lasten osalta, jotka vanhempien osittaisen hoitovapaan johdosta ovat lyhyemmän ajan päivittäisessä hoidossa.

Työsopimuslakiehdotuksen 34 c ja 34 d §:ssä todetaan tilapäisen hoitovapaan ja vastaavasti osittaisen hoitovapaan käyttämiseen oikeutetuiksi paitsi lapsen vanhemmat myös muut lapsesta tosiasiallisesti huolta pitävät. Kun kyseisten pykälien muissa momenteissa mainitaan vain lapsen vanhemmat, valiokunnan mielestä kyseessä ovat kaikissa tapauksissa samat henkilöt.

Liukuvan työajan järjestelmään sisältyviä aikamääriä ja muutoinkin järjestelmän tarkoituksen mukaisuutta on selvitettävä.

Valiokunta pitää tärkeänä lakiehdotusten mukaisen työntekijän yksilöllisen työajan vähimmäistason saamista nopeasti koskemaan kaikkia henkilöstöryhmiä.

Työntekijöiden yksilöllistä työaikaa vastaavien järjestelmien luominen pienyrittäjille ja muille omaa työtään tekeville on selvitettävä. Työajan lyhentämisestä mahdollisesti aiheutuvien ansionmenetysten korvaamisen menettelyjä tulee myös selvittää. Mahdollisina järjestelminä tulevat valiokunnan käsityksen mukaan kysymykseen muun muassa lasten kotihoidon tuen hoitokorvaus ja joissakin työajan lyhentämisen muodoissa sairausvakuutuslain antamat mahdollisuudet.

Valiokunta edellyttää hallituksen seuraavan työntekijän yksilöllistä työaikaa koskevan lainsäädännön vaikutuksia ja saatujen kokemusten perusteella ryhtyvän yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa toimenpiteisiin järjestelmien kehittämiseksi.

Työaikalain muuttamista koskevan esityksen 5 b §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä ja vastaavasti kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamista koskevan esityksen 3 a §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä käytetty ilmaisu jättää jossain määrin epäselväksi säännöllisen vuorokautisen työajan pidentämisen laskennan. Tästä syystä sosiaalivaliokunta ehdottaa mainittuja säännöksiä muutettavaksi teknisesti asiallista sisältöä muuttamatta.

Edellä esitetyn perusteella ja hallituksen esityksen perusteluihin viitaten sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksytäisiin muuttamattomana ja

että hallituksen esitykseen sisältyvät toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

2.

Laki työaikalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 2 päivänä elokuuta 1946 annettuun työaikalakiin (604/46) uusi *näin kuuluva* 5 b, 11 a ja 17 a § (*poist.*):

5 b §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Liukuvan työajan järjestelmässä (*poist.*) säännöllistä vuorokautista työaika pidentää tai lyhentää *liukuma-aika*, joka voi olla enintään kaksi tuntia. Edellä 1 momentissa mainittu enimmäiskertymä saa olla enintään 20 tuntia ja tehdyn viikoittaisen säännöllisen työajan tulee tasoittua keskimäärin 5 §:n 1 momentin tai työehtosopi-

muksen mukaisen säännöllisen työajan pituiseksi enintään kalenterivuoden aikana.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

11 a ja 17 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

3.

Laki kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 26 päivänä toukokuuta 1978 annettuun kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalakiin (400/78) uusi *näin kuuluva* 3 a, 6 a ja 7 a § (*poist.*):

3 a §

Liukuva työaika

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Liukuvan työajan järjestelmässä (*poist.*) säännöllistä vuorokautista työaika pidentää tai lyhentää *liukuma-aika*, joka voi olla enintään kaksi tuntia. Edellä 1 momentissa mainittu enimmäiskertymä saa olla enintään 20 tuntia ja tehdyn viikoittaisen säännöllisen työajan tulee tasoittua keskimäärin 3 §:n 1 momentin tai työehtosopi-

muksen mukaisen säännöllisen työajan pituiseksi enintään kalenterivuoden aikana.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

6 a ja 7 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Samalla sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 143 sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 1987

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Louvo ja jäsenet Ala-Harja, Alaranta, Kankaanniemi, Koistinen, Kärhä, P. Lep-

pänen, Mäkelä, Nordman, Paavilainen, Rinne (osittain), Stenius-Kaukonen, Taina, Törnqvist ja Väistö sekä varajäsen Hurskainen-Leppänen (osittain).

Vastalauseita

I

Niin pienten lasten vanhempien työajan lyhentämistä, sairaan lapsen hoitoa kuin liukuvaa työaika koskevien säännösten osalta hallituksen esitys on varsin puutteellinen. Hallituspuolueet eivät ole kuitenkaan halunneet paneutua ongelmiin, vaan ajaneet asian kiireellä läpi.

Sairaan lapsen hoito

Oikeus sairaan lapsen hoitovapaaseen on rajattu vain äkilliseen sairauteen ja neljän työpäivän mittaiseksi. Hoitovapaata ei ole lapsen hoitajan sairastuessa, vaikka sekin voi aiheuttaa hankalan tilanteen lapsen hoidon järjestämisessä.

Ehdotammekin, että tilapäistä hoitovapaata voi saada alaikäisen lapsen sairastuessa samoin perustein kuin sairaslomaa työntekijän itsensä sairastuessa. Lisäksi ehdotamme, että lapsen ollessa alle kouluikäinen tilapäistä hoitovapaata voi saada myös hoitajan sairastuessa.

Mielestämme ei riitä, että vuosilomaa koskevia säännöksiä vain selvitetään, vaan niitä on täydennettävä siten, että työssäolopäivien veroisiksi luetaan tilapäinen hoitovapaa ja myös osittainen hoitovapaa, kun se pidetään kokonaisina työpäivinä.

Pienten lasten vanhempien työajan lyhentäminen

Pienten lasten vanhempien oikeus lyhentää työaika on täysin perusteettomasti rajattu kosemaan vain alle nelivuotiaiden lasten hoitoa sekä peruskoulun aloittavan lapsen hoitoa syyslukukauden ajaksi. Oikeutta on rajattu myös siten, että osittaista hoitovapaata voi käyttää vain toinen vanhemmista kerrallaan.

Edelleen oikeus on rajattu koskemaan vain vähintään vuoden yhtäjaksoisesti jatkuneita työsuhteita. Näin ollen toistuvissa määräaikaisissa työsuhteissa olevat jäävät lain ulkopuolelle. Ketjusopimusten rajoitukset eivät riitä korjaamaan tilannetta. Myös perhepäivähoitajat on jätetty lain ulkopuolelle.

Kun vielä työnantajalle on annettu oikeus

kieltäytyä sopimasta asiasta painavasta syystä, on rajoituksia niin paljon, että työntekijät joutuvat varsin eriarvoiseen asemaan. Tämän estämiseksi ehdotamme, että osittainen hoitovapaa annetaan alle 8-vuotiaiden lasten vanhemmille ilman hallituksen esittämiä rajoituksia.

Sekä tilapäinen että osittainen hoitovapaa on säädettävä palkalliseksi. Työnantaja olisi oikeutettu korvaukseen osittaisen kotihoidontuen muodossa. Osa-aikatyötä tekevällä olisi myös oikeus osittaiseen kotihoidontukeen.

Niillä aloilla, joilla on voimassa valtakunnallinen työehtosopimus, laki tulisi voimaan vasta sopimuskauden päätyttyä. Liikealalla työehtosopimus on voimassa vuoteen 1991 saakka. Keväällä solmittavien työehtosopimusten pituutta ei vielä edes tiedetä. Laki tulisi voimaan vasta niidenkin päätyttyä. Emme hyväksy tällaista lain velvoitteiden siirtämistä vuosikausiksi eteenpäin, vaan laki tulee saattaa voimaan kokonaisuudessaan 1.9.1988.

Liukuva työaika

Hallituksen esityksen mukaan työntekijä voi määrätä sovituisia rajoissa työaikansa alkamis- ja päättymisajankohdan. Liukuva työaika edellyttää kuitenkin aina sopimusta työnantajan kanssa, jolloin ehdotus muuttamattomana merkitsisi käytännössä työnantajalle mahdollisuutta vahvempaan sopimuspuolena toteuttaa työajan joustoja omista lähtökohdistaan. Tämän estämiseksi ehdotamme, että työnantaja ja työpaikan henkilöstöryhmät voivat sopia liukuvasta työajasta siten, että työntekijä itse voi määrätä työajan alkamis- ja päättymisajankohdan sovituisia rajoissa lain puitteissa.

Ehdotamme myös säädöksiä, joilla estetään työntekijää kohtuuttomasti rasittava työpäivä ja tosiasiallinen yötöiden teettäminen liukumasaännösten turvin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittaen,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

työsopimuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1970 annetun työsopimuslain (320/70) 34 c §, sellaisena kuin se on 11 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (30/85), sekä

lisätään lakiin uusi 34 d — 34 j § seuraavasti:

34 c §

Tilapäinen hoitovapaa

Työntekijällä on *alaikäisen* lapsensa tai muun hänen kodissaan pysyvästi asuvan (*poist.*) lapsen (*poist.*) sairastuessa tai, milloin lapsi on alle kouluikäinen, hänen hoitajansa sairastuessa oikeus saada (*poist.*) tilapäistä hoitovapaa hoidon järjestämiseksi tai lapsen hoitamiseksi *samoin perustein kuin sairaaloma* itse sairastaessaan.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

34 d §

Osittainen hoitovapaa

Työntekijä voi saada osittaista hoitovapaa *alle kahdeksan*vuotiaan lapsensa tai muun hänen kodissaan pysyvästi asuvan *alle kahdeksan*vuotiaan lapsen hoidon vuoksi sekä peruskoulun aloittavan lapsen hoidon vuoksi ensimmäisen lukukauden ajaksi, *vaikka lapsi olisikin jo täyttänyt kahdeksan vuotta.*

Osittaisen hoitovapaan saamisen edellytyksenä on lisäksi, että lapsen molemmat vanhemmat ovat, tai milloin kyseessä on yksinhuoltaja, tämä on työssä kodin ulkopuolella (*poist.*).

(3 mom. *poist.*)

34 e §

Osittaisen hoitovapaan toteuttaminen

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

(3 mom. *poist.*)

34 f §

Osittaisen hoitovapaan jaksottaminen ja keskeyttäminen

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

34 g §

Tilapäisen ja osittaisen hoitovapaan suhde työnantajan palkanmaksuvelvollisuuteen

Työnantaja on velvollinen maksamaan palkkaa

työntekijälle tilapäisen (*poist.*) hoitovapaan ajalta *samoin perustein kuin työntekijän sairaaloman ajalta.*

Työnantaja on velvollinen maksamaan palkkaa työntekijälle osittaisen hoitovapaan ajalta. Milloin lapsen molemmat vanhemmat käyttävät oikeutta osittaiseen hoitovapaaseen, on vain toisella oikeus palkkaan tältä ajalta.

34 h § (uusi)

Työnantajan ja työntekijän oikeus saada korvausta

Työnantajalla on oikeus saada korvauksena osittaisen hoitovapaan ajalta maksamastaan palkasta osittaista kotihoidon tukea siten kuin erikseen säädetään.

Työntekijällä, jolla 34 d §:n mukaan on oikeus osittaiseen hoitovapaaseen ja joka hakee kokoaikaista työtä, mutta on osa-aikaisessa työssä, on oikeus saada osittaista hoitovapaa vastavalta ajalta korvauksena osittaista kotihoidon tukea siten kuin erikseen säädetään.

34 i § (uusi)

Työntekijän ja työnantajan oikeus sairauspäivärahaan

Mitä työntekijän ja työnantajan oikeudesta sairauspäivärahaan on sairausvakuutuslaissa (364/63) säädetty, koskee myös työntekijän tilapäistä hoitovapaa.

34 j §

Työntekijän oikeus palata aikaisempaan työhön

(Kuten valiokunnan mietinnön 34 h §)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

(2 mom. *poist.*)

2.

Laki

työaikalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 2 päivänä elokuuta 1946 annettuun työaikalakiin (604/46) uusi näin kuuluva 5 b, 11 a ja 17 a §:

5 b §

Työnantaja ja *työpaikan henkilöstöryhmät* voivat sopia 5 §:n 1 momentin ja työehtosopimuksen säännöllisen työajan pituutta ja sijoittamista koskevien määräysten estämättä liukuvasta työajasta siten, että työntekijä voi sovituiissa rajoissa määrätä työnsä päivittäisen alkamis- ja päättymisajankohdan. Sovittaessa liukuvan työajan käytönotosta on samalla sovittava kiinteästä työajasta, työajan vuorokautisesta liukumaraajasta, lepoaikojen sijoittamisesta, säännöllisen työajan pidentysten ja alitusten enimmäiskertymästä sekä tasoittumisjaksosta.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Edellä 1 momentissa tarkoitettu työn alkamisajankohda saa olla aikaisintaan kello 7 ja päättymisajankohda yksivuoroisessa työssä viimeistään kello 18 ja vuorotyössä viimeistään kello 23.

Yötyöhön, joka alkaa kello 21 tai sen jälkeen, ei edellä säädettyä sovelleta.

(5 mom. kuten valiokunnan mietinnön 3 mom.)

11 a §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Vuotuisen ylityön määrää laskettaessa otetaan huomioon kuitenkin kaikki päivittäin 8 tuntia ja viikoittain 40 tuntia ylittävät työtunnit.

17 a §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3.

Laki

kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään 26 päivänä toukokuuta 1978 annettuun kauppaliikkeiden ja toimistojen työaikalakiin (400/78) uusi näin kuuluva 3 a, 6 a ja 7 a §:

3 a §

Liukuva työaika

Työnantaja ja *työpaikan henkilöstöryhmät* voivat sopia 3 §:n 1 momentin ja työehtosopimuksen säännöllisen työajan pituutta ja sijoittamista koskevien määräysten estämättä liukuvasta työajasta siten, että työntekijä voi sovituiissa rajoissa määrätä työnsä päivittäisen alkamis- ja päättymisajankohdan. Sovittaessa liukuvan työajan käytönotosta on samalla sovittava kiinteästä työajasta, työajan vuorokautisesta liukumaraajasta, lepoaikojen sijoittamisesta, säännöllisen työajan pidentysten ja alitusten enimmäiskertymästä sekä tasoittumisjaksosta.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Edellä 1 momentissa tarkoitettu työn alkamisajankohda saa olla aikaisintaan kello 7 ja päättymisajankohda yksivuoroisessa työssä viimeistään kello 18 ja vuorotyössä viimeistään kello 23.

Yötyöhön, joka alkaa kello 21 tai sen jälkeen, ei edellä säädettyä sovelleta.

(5 mom. kuten valiokunnan mietinnön 3 mom.)

6 a §

Ylityö liukuvan työajan järjestelmässä

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Vuotuisen ylityön määrää laskettaessa otetaan huomioon kuitenkin kaikki päivittäin 8 tuntia ja viikoittain 40 tuntia ylittävät työtunnit.

7 a §

*Ylityöstä maksettava korvaus liukuvan työajan
järjestelmässä työsuhteen päätyttyä*

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 1987

Marjatta Stenius-Kaukonen

Pekka Leppänen

II

Työntekijän yksilöllistä työaikaa koskeva lainsäädäntöuudistus on tärkeä osa työelämän uudistamista. Keskeisesti pieniin lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvana uudistuksena tämä on kiireellinen. Kuitenkin tällaisen lainsäädännön valmistelu edellyttäisi laajaa yhteisymmärrystä työmarkkinaosapuolten kesken. Hallituksen esitys n:o 166 on valmisteltu siten, että työmarkkinaosapuolet eivät ole saaneet riittävästi aikaa ja mahdollisuuksia etsiä yhteistä linjaa uudistukselle. Tämä merkitsee sitä, että hallitus on ottanut antaessaan esityksensä suuren vastuun mahdollisesti eteen tulevista vaikeuksista työmarkkinoilla.

Hallituksen esityksen käsittely sosiaalivaliokunnassa on myös ollut kiireistä. Uudistuksella on perhepoliittisten suurten vaikutusten lisäksi huomattava merkitys myös kaikille työntekijöille sekä yrityksille, valtiolle, kunnille ja kuntainliitoille niin työnantajina kuin palvelujen tuottajina ja osiltaan uudistuksen maksajina. Näiden kaikkien osapuolten valiokunnalle esittämien näkökohtien riittävään huomioon ottamiseen ei ole ollut mahdollisuuksia.

Uudistus on tärkeä erityisesti pienten lasten ja perheiden kannalta. Lapsiperheiden asemaa tulee kaikin järkein keinoin pyrkiä helpottamaan. Tämä uudistus tuo alle 4-vuotiaiden lasten vanhemmille oikeuden osittaiseen hoitovapaaseen. Tätä vanhempien alle kouluikäisten lasten perheet jäävät tämän etuuden ulkopuolelle. Nämä perheet eivät ole oikeutettuja myöskään lasten kotihoidon tukeen. Kun lisäksi lähivuosina on sitouduttu kehittämään lasten päivähoitoa juuri alle 3-vuotiaiden lasten osalta, mikä saattaa merkitä monilla paikkakunnilla yli 3-vuotiaiden hoitopaikkojen lisäämisen pysähtymistä tai jopa vä-

henemistä, joutuvat yli 3-vuotiaiden lasten perheet erittäin vaikeaan asemaan. Mielestäni valiokunnan olisi tullut ottaa selkeä hallitusta velvoittava kanta tähän epäkohtaan edellyttämällä toimenpiteitä 4—6-vuotiaiden lasten vanhempien aseman parantamiseksi pikaisesti. Valiokunnan enemmistö ei tätä valitettavasti katsonut tarpeelliseksi.

Työntekijän yksilöllistä työaikaa koskevat parannukset ovat tärkeitä. On kuitenkin aiheellista korostaa myös yrittäjien ja omaa työtään tekevien suhteellisen ja valitettavasti myös todellisen aseman heikkenemistä tämäntyyppisten etuuksien suhteen. Tältäkin osin sosiaalivaliokunnan mietinnössä on vain lyhyt ja ylimalkainen toteamus. Mielestäni valiokunnan olisi tullut ottaa mietintöön hallitusta velvoittava kannanotto, jossa olisi edellytetty hallitusta huolehtimaan pienyrittäjien ja omaa työtään tekevien kohtuuttoman jälkeenjäännin korjaamisesta viipymättä. Tätäkään kansalaisten tasa-arvoista kohtelua ja yrittäjien toiminnan tärkeyttä korostavaa pontta ei valiokunnan enemmistö ollut valmis tukemaan.

On tärkeää, että yksilöllistä työaikaa koskeva järjestelmä toteutetaan kaikilla aloilla ja myös julkisella sektorilla. On kuitenkin selvää, että mm. terveydenhuollon, sairaanhoidon ja sosiaalitoimen aloilla uudistus tuo äärimmäisen suuria vaikeuksia, koska erällä näistä palvelualoista jo nyt kärsitään työvoimapulaa ja puutetta virkamäistä. Näiden vaikeuksien ratkaisemiseksi on ryhdyttävä pikaisiin toimenpiteisiin. Tätä valiokunta ei mietinnössään ole riittävästi korostanut.

Yksilöllistä työaikaa koskeva lainsäädäntö merkitsee osaltaan muutoksia työelämässä. Se saattaa vaikuttaa yleensä yritystoiminnan edellytyksiin,

automaatiokehitykseen ja työllisyyteen. On välttämätöntä, että hallitus seuraa uudistuksen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia näiltäkin osin.

Osittaisen hoitovapaan aiheuttama ansionmenetyksen korvaus on suunniteltu toteutettavaksi kotihoidon tukijärjestelmän avulla. Tämä on hyvä menettelytapa. Ansionmenetyksen korvauksen tason tulee olla kuitenkin sellainen, että vanhemmille tulee todellinen uusi vaihtoehto lasten parhaaksi. Edelleen on korostettava sitä, että osittainen hoitovapaa laajennettaisiin koskemaan lapsen lisäksi vanhusta, vammaista tai pitkäaikaissairasta hoitavat henkilöt. Tämä on usein inhimillisin ja edullisin tapa järjestää asianmukainen hoito tarpeessa oleville. Näitä näkökohtia olisi valiokunnan tullut painottaa enemmän kuin mietinnöstä ilmenee.

Edellä olevaan perustuen ehdotan,

että valiokunnan mietintöön lisätään seuraavat lausumat:

Kappaleen, joka alkaa sanoilla: "Valiokunta korostaa lasten kotihoidon..." loppuun: "Sosiaalivaliokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin 4—6-vuotiaiden lasten vanhempien aseman parantamiseksi pikaisesti." sekä

kappaleen, joka alkaa sanoilla: "Työntekijöiden yksilöllistä työaikaa vastaavien..." loppuun: "Sosiaalivaliokunta edellyttää, että hallitus huolehtii pienyrittäjien etujen jälkeenjäännin korjauksesta viipymättä."

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 1987

Toimi Kankaanniemi

